ONDERZOEKSRAPPORTAGE

WarmtelinQ, Gasunie

Gasunie werkt aan de realisatie van WarmtelinQ. Deze warmtetransportleiding van Rijswijk naar Leiden doorkruist het grondgebied van verschillende gemeenten en raakt inwoners, maatschappelijke stakeholders en gemeentebesturen. WarmtelinQ en provincie Zuid-Holland willen die verschillende groepen actief en vroegtijdig betrekken bij, en informeren over dit proces. Om inzicht te verkrijgen in manieren waarop belanghebbenden betrokken willen worden bij dit project is dit onderzoek uitgezet onder inwoners van de tien gemeenten die mogelijk te maken krijgen met WarmtelinQ. Hierover leest u meer in deze rapportage.

84% van de respondenten wil betrokken blijven bij het project WarmtelinQ

Datum	Respondenten	In opdracht van
19 mei 2022	2.336	**Gasunie**

citisens

In deze rapportage

INHOUDSOPGAVE

Aanleiding onderzoek **3**

Belangrijkste resultaten **5**

1) Positieve houding voor initiatief WarmtelinQ 5
2) Behoud groen en duurzaamheid belangrijk bij aanleg 5
3) Hoge betrokkenheid bij het vervolg 5

Resultaten inwonersconsultatie **7**

Woningen duurzaam verwarmen 7
Restwarmte uit Rotterdam 8
De aanleg van WarmtelinQ 10
Koppelkansen 12
Toekomstige betrokkenheid 14

De gemeenten **24**

Onderzoeksverantwoording **27**

Methode 29

Aanleiding onderzoek

HOOFDSTUK 1

Woningen verwarmen met restwarmte

Veel energie in Nederland wordt gebruikt voor het verwarmen van woningen. Deze warmte komt op dit moment grotendeels uit fossiele bronnen, met name aardgas. In Nederland is afgesproken om in 2050 bijna 7 miljoen woningen en 1 miljoen andere gebouwen te verwarmen zonder aardgas. Hier zijn alternatieve oplossingen voor nodig. Eén van de manieren om woningen te verwarmen is door middel van een warmtenet. Gasunie wil WarmtelinQ aanleggen, een ondergrondse regionale warmtetransportleiding waarmee restwarmte van bedrijven uit de Rotterdamse haven kan worden getransporteerd door de provincie Zuid-Holland. Lokale warmtenetten kunnen op deze leiding worden aangesloten, waarmee ongeveer 120.000 woningen en bedrijven in Zuid-Holland verwarmd kunnen worden.

De leiding die WarmtelinQ wil aanleggen, en waarover dit onderzoek gaat, heeft een tracé van Rijswijk naar Leiden. Hierbij doorkruist de leiding naar verwachting tien verschillende gemeenten in de provincie. Aangezien de aanleg van de leiding zal zorgen voor werkzaamheden in deze gemeenten is Gasunie benieuwd wat inwoners en andere belanghebbenden vinden van de plannen. Door middel van zorgvuldige participatie in een vroeg stadium willen Gasunie en de provincie Zuid-Holland inwoners informeren, maar ook de ruimte geven om hun belangen naar voren te brengen. Dit onderzoek maakt hier deel vanuit.

Onderzoek in 10 gemeenten

In maart en april 2022 heeft Citisens in opdracht van Gasunie een onderzoek uitgezet onder inwoners van tien gemeenten in Zuid-Holland: Den Haag, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Leidschendam-Voorburg, Oegstgeest, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar en Zoeterwoude. Deze gemeenten liggen langs de verwachte route van WarmtelinQ.

Het onderzoek had meerdere doelen, naast het ophalen van de mening van inwoners over WarmtelinQ is het ingezet als een communicatiemiddel. Voor veel inwoners was dit de eerste keer dat ze in aanraking kwamen met informatie over dit project. Om deze reden bevatte de vragenlijst ook meerdere informatieve onderdelen. Ook is er een sterke focus gelegd op toekomstige betrokkenheid: willen invullers betrokken blijven bij het project? En

op welke manier ontvangen ze graag informatie? Deze, en andere vragen, beantwoorden we met deze rapportage.

2.336 respondenten

Uiteindelijk hebben de antwoorden van 2.336 inwoners uit de tien gemeenten die deelnamen aan de inwonersconsultatie geleid tot de inzichten die u leest in het tweede deel van dit rapport. Via diverse kanalen is aan inwoners gevraagd om mee te doen aan het onderzoek. Zo hebben alle panelleden uit het Citisens-panel die woonachting zijn in de gemeenten een uitnodiging ontvangen. Dit waren er 3.344. Ook was het onderzoek toegankelijk via de website van Gasunie en WarmtelinQ, en hebben verschillende gemeenten een oproep tot deelname gedeeld via hun (online) kanalen.

Leeswijzer

Deze rapportage bestaat uit een aantal onderdelen. We starten met de belangrijkste resultaten. Vervolgens leest u per thema de uitkomsten uit het onderzoek. Om het rapport toegankelijk te maken voor iedereen die het wil lezen, zijn de gegevens uit de figuren ook gepresenteerd in een tabel[1]. Na de presentatie van de resultaten vindt u een overzicht van de verschillen tussen de gemeenten die naar voren zijn gekomen in de resultaten. Als losse bijlage zijn uitkomsten van de afzonderlijke gemeenten als tabellen bijgevoegd. De rapportage wordt afgesloten met de onderzoeksverantwoording, waar we dieper ingaan op de onderzoeksmethode en de respons.

[1] Overheidsinstanties zijn verplicht hun digitale producten toegankelijk te maken voor alle burgers, ook mensen met een beperking. Door het presenteren van de gegevens in een tabel kunnen de resultaten met behulp van hulptechnologie (zoals voorleessoftware) worden uitgelezen. Meer informatie hierover is te vinden op https://digitoegankelijk.nl/.

Belangrijkste resultaten

HOOFDSTUK 2

1) Positieve houding voor initiatief WarmtelinQ

Invullers van het onderzoek hechten veel waarde aan het duurzaam verwarmen van woningen. Driekwart vindt het dan ook een goed idee om woningen in Zuid-Holland te verwarmen met restwarmte uit de Rotterdamse Haven. Wel hebben ze hier enkele kanttekeningen bij: een kwart vertrouwt er niet op dat de bedrijven in de haven de komende jaren zullen verduurzamen. Ook maken invullers zich zorgen over het verlies van warmte gedurende het transport en de kosten die de aanleg wellicht met zich mee zal brengen. Over het algemeen is de houding echter positief: invullers zijn blij met een alternatief voor fossiele brandstoffen, zeker wanneer de kosten laag blijven.

2) Behoud groen en duurzaamheid belangrijk bij aanleg

Wanneer WarmtelinQ bij invullers in de buurt aangelegd wordt, geeft een grote groep aan het belangrijk te vinden dat bestaand groen wordt behouden of dat er zelfs meer groen bij komt. Ook de duurzaamheid van de aanleg hebben invullers hoog in het vaandel. 12% geeft aan per definitie WarmtelinQ niet in hun buurt te willen hebben. Over eventuele koppelkansen tijdens de aanleg denkt 85% van de invullers graag mee. Dit doen ze het liefst via een enquête of bijeenkomst in de buurt.

3) Hoge betrokkenheid bij het vervolg

Een grote groep invullers blijft graag betrokken bij de verdere stappen die WarmtelinQ neemt in dit traject. Hierbij zijn enkele wensen te onderscheiden: er is een grote behoefte aan informatie. Wanneer werkzaamheden gaan starten ontvangen invullers informatie bij voorkeur van hun eigen gemeente. Algemene informatie ontvangt men het liefst via een digitale nieuwsbrief of een bijeenkomst in de buurt. Daarbij is timing van belang: de grootste interesse ontstaat bij invullers wanneer er concrete voorstellen voor de route zijn, maar er is ook en groep van 44% die vanaf heden graag alle informatie over het project ontvangt.

Ruim een kwart van de invullers praat graag mee over de plannen. Ook hier heeft een online enquête de voorkeur als middel, gevolgd door een bewonersbijeenkomst. De meeste betrokkenen blijven graag betrokken als inwoner, maar ook grondeigenaren en

wijknetwerken geven aan graag een rol te blijven spelen in dit traject. Invullers die niet betrokken willen blijven, hebben hier wisselende redenen voor: een kwart is tegen de komst van WarmtelinQ, maar een vergelijkbare groep geeft juist aan vertrouwen te hebben in Gasunie en de provincie om dit project zelf uit te voeren.

Resultaten inwonersconsultatie

HOOFDSTUK 3

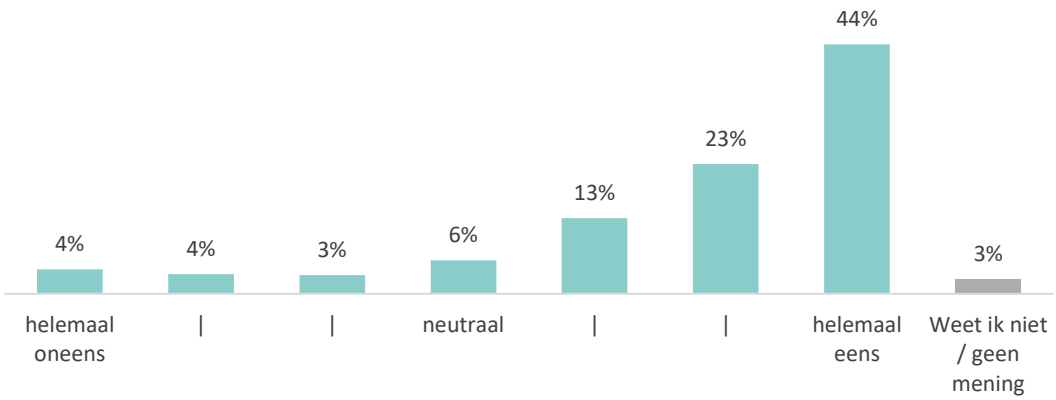
Op de volgende pagina's vindt u de uitkomsten van de inwonersconsultatie. De resultaten zijn geclusterd volgens de thema's die in het onderzoek naar voren zijn gekomen.

Noot: per vraag kunnen verschillende aantallen invullers worden genoemd. Door routing in de vragenlijst is niet elke vraag aan iedere respondent voorgelegd. In verband met afrondingsverschillen kan het voorkomen dat percentages niet optellen tot 100%.

Woningen duurzaam verwarmen

Het onderzoek startte met enkele vragen over het duurzaam verwarmen van woningen. Invullers is gevraagd of ze het belangrijk vinden om woningen zonder aardgas te verwarmen. 8 op de 10 (81%) invullers geeft aan het belangrijk te vinden om woningen op duurzame wijze te verwarmen. Daarbij zit meer dan de helft van deze groep (44%) op het uiterste van de schaal, wat een sterke voorkeur voor duurzaam verwarmen laat zien. 11% geeft aan dit niet belangrijk te vinden.

Wat vindt u? Het is belangrijk om woningen zonder aardgas te verwarmen (N=2.336)
Stelling, 7-puntschaal

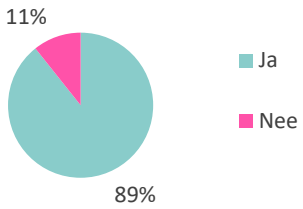
Antwoord	%
helemaal oneens	4%
	4%
	3%
neutraal	6%
	13%
	23%
helemaal eens	44%
weet ik niet / geen mening	3%

WarmtelinQ is een hoofdleiding waarmee restwarmte uit de Rotterdamse haven kan worden getransporteerd door de provincie Zuid-Holland. Hier kunnen lokale warmtenetten op worden aangesloten om woningen en andere gebouwen te verwarmen.

Invullers is gevraagd of ze weten wat een warmtenet is. Een grote meerderheid gaf aan hier bekend mee te zijn (89%). Na het invullen van deze vraag kregen alle invullers de volgende uitleg te zien om te zorgen dat iedereen met dezelfde kennis de verdere vragen kon beantwoorden:

"*Een warmtenet is een lokaal netwerk van leidingen onder de grond. Hier stroomt heet water doorheen. Dit water wordt gebruikt om huizen en gebouwen mee te verwarmen. Deze huizen hebben dan geen cv-ketel meer nodig. In Nederland zijn nu ongeveer 400.000 woningen aangesloten op een warmtenet.*"

Weet u wat een warmtenet is?
(N=2.336) *Enkele keuze*

Antwoord	%
Ja	89%
Nee	11%

Restwarmte uit Rotterdam

De warmte die WarmtelinQ kan vervoeren is restwarmte van bedrijven uit de Rotterdamse haven. Invullers is gevraagd wat ze vinden van het idee om deze warmte te gebruiken om woningen en gebouwen in de provincie mee te verwarmen. Driekwart van de invullers (73%) geeft aan dit een (heel) goed idee te vinden. 18% vindt het een (heel) slecht idee. Uit de toelichting blijkt dat voorstanders het positief vinden dat warmte die anders verloren

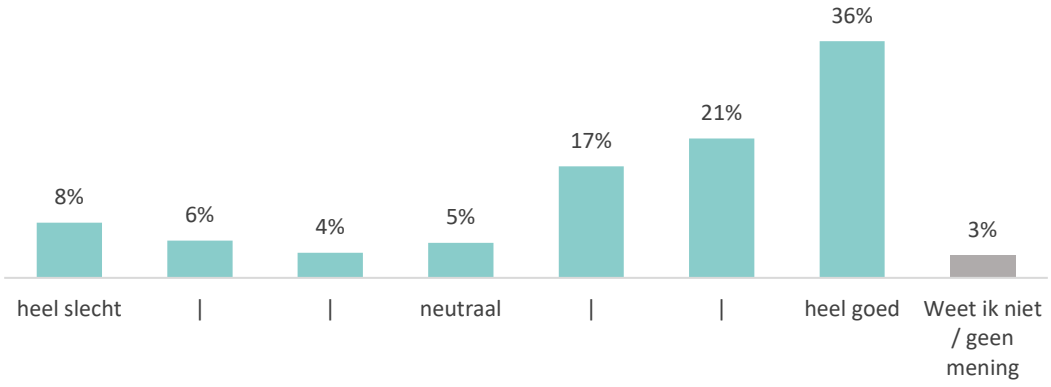
gaat, gebruikt kan worden voor dit doel. Zo geven ze aan het een goed alternatief voor fossiele brandstoffen te vinden. Quote:

> *"Aardgas wordt steeds duurder en warmtepompen zijn groot en log. Het is erg belangrijk dat we een duurzame manier vinden om warmte naar onze huizen te brengen en restwarmte is en erg mooie manier om dit te bereiken."*

Invullers die het een slecht idee vinden, geven in hun toelichting aan dat ze bang zijn dat er veel restwarmte verloren zal gaan gedurende het transport tussen Rijswijk en Leiden. Ook het feit dat de bedrijven die deze restwarmte op dit moment produceren nog gebruik maken van fossiele brandstoffen wordt benoemd: wanneer de bron niet duurzaam is zijn ze minder enthousiast. Quote:

"Rotterdam verwarmen: OK. Maar houdt het lokaal. Aanleg van tientallen kilometers buizen is niet gratis en dan is er ook geen incentive om de Rotterdamse haven zuiniger te maken."

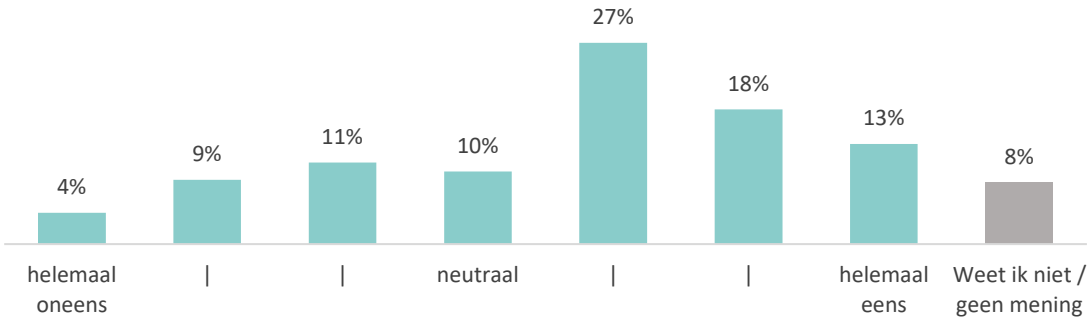
Wat vindt u van het idee om woningen en gebouwen in Zuid-Holland te verwarmen met restwarmte van bedrijven uit de haven van Rotterdam? (N=2.336) *Stelling, 7-puntschaal*

Antwoord	**%**
helemaal oneens	8%
	6%
	4%
neutraal	5%
	17%
	21%
helemaal eens	36%
weet ik niet / geen mening	3%

Als het gaat om het verduurzamen van de industrie in Rotterdam heeft 58% van de invullers er in enige mate vertrouwen in dat dit de komende jaren gaat gebeuren. Een kwart (24%) geeft aan hier géén vertrouwen in te hebben.

Ik vertrouw erop dat de Rotterdamse haven de komende jaren gaat verduurzamen (N=2.336) *Stelling, 7-puntschaal*

Antwoord	%
helemaal oneens	4%
	9%
	11%
neutraal	10%
	27%
	18%
helemaal eens	13%
weet ik niet / geen mening	8%

De aanleg van WarmtelinQ

Hoewel het precieze tracé van WarmtelinQ tussen Rijswijk en Leiden nog niet bekend is, is wel zeker dat wanneer de werkzaamheden starten dit merkbaar zal zijn voor omwonenden van de route. Aan invullers is daarom gevraagd om zich voor te stellen wat ze belangrijk vinden bij de aanleg, mocht dit bij hen in de buurt plaatsvinden. Voordat ze deze vragen beantwoordden, kregen invullers onderstaande tekst en afbeelding te zien:

WarmtelinQ is al langer bezig met het eerste deel van de leiding tussen Vlaardingen en Den Haag. Op het plaatje hieronder is dit de blauwe lijn. De vragen in deze enquête gaan over het tweede deel van de leiding, tussen Rijswijk en Leiden. Dit is de groene lijn op het plaatje. Van dit deel is het precieze tracé (route van de leiding) nog niet bekend.

De aanleg van de leiding brengt werkzaamheden met zich mee. Zo moeten op allerlei plekken straten worden opengebroken. Ook al is het exacte tracé van de leiding nog niet bekend, zijn we benieuwd wat u belangrijk vindt wanneer de leiding wordt aangelegd. Stelt u zich daarom bij de volgende vragen voor dat de leiding bij u in de buurt wordt aangelegd. Wat vindt u dan belangrijk?

Invullers geven aan het behoud van bestaand groen het belangrijkste te vinden wanneer de werkzaamheden bij hun in de buurt plaats zouden vinden (44%). Ook vindt 43% van de invullers het belangrijk dat de aanleg duurzaam (circulair) is. 12% geeft aan niet te willen dat WarmtelinQ bij hun in de buurt wordt aangelegd. Bij de antwoordoptie 'Ik wil iets anders, namelijk:' - door 11% gekozen - wordt onder andere genoemd dat invullers willen dat schade of verzakkingen aan woningen wordt voorkomen. Een aantal invullers noemt ook dat wanneer ze hoe dan ook overlast zullen ervaren van de aanleg van WarmtelinQ, ze er ook graag op willen aansluiten. Tot slot noemen enkelen dat ze het belangrijk vinden dat er gekeken wordt naar koppelkansen in de omgeving: Quote:

"Ik wil dat de werkzaamheden gecombineerd worden met eventueel andere graafwerkzaamheden."

Hieronder staan zaken die kunnen spelen bij het bepalen van de route en de aanleg van WarmtelinQ. Wat vindt u het belangrijkst wanneer de werkzaamheden bij u in de buurt zouden plaatsvinden? (N=2.336) *Meerkeuze, max. 3 antwoorden*

Antwoord	%
Ik wil dat bestaand groen wordt behouden	44%
Ik wil dat de aanleg duurzaam is (circulair)	43%
Ik wil dat er bij de herinrichting na de aanleg meer groen komt	35%
Ik wil dat de aanleg zo veilig mogelijk gebeurt	31%
Ik wil dat mijn woning goed bereikbaar blijft	29%
Ik wil dat overlast zoveel mogelijk beperkt wordt (bijv. geluid)	25%
Ik wil dat de inrichting van mijn straat na de aanleg verbeterd wordt (bijv. bestrating)	15%
Ik wil niet dat WarmtelinQ bij mij in de buurt wordt aangelegd	12%
Ik wil iets anders	11%
Weet ik niet / geen mening	1%

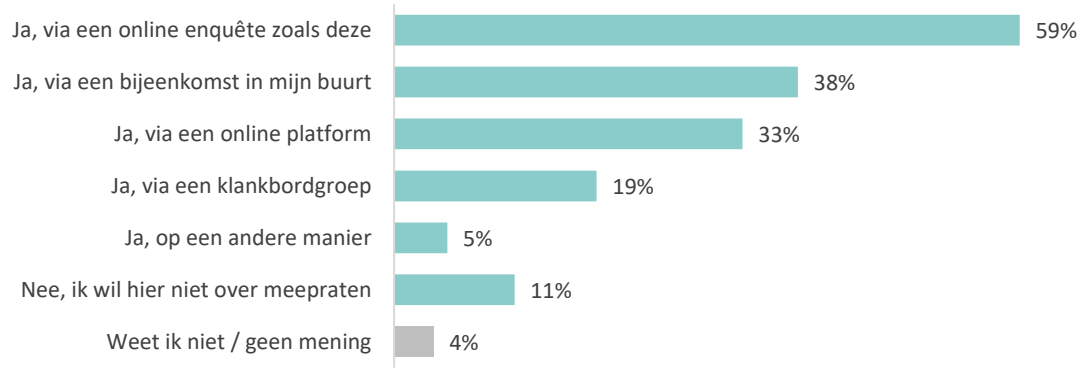
Koppelkansen

De aanleg van WarmtelinQ kan ook koppelkansen opleveren in de leefomgeving, zoals sommige invullers al aangeven bij de eerdere vragen. Hoewel Gasunie deze veranderingen niet alleen kan doorvoeren, kan er wel in samenwerking met de betrokken gemeenten worden gekeken welke kansen er zijn om de openbare ruimte beter achter te laten na de

aanleg. Daarom is aan invullers gevraagd of ze hier over mee willen praten en op welke manier ze dat bij voorkeur doen. Ruim driekwart (85%) geeft aan hier over mee te willen praten. Daarbij heeft meedenken via een online enquête de sterkste voorkeur, 59% geeft aan dat een goede manier te vinden[2]. Ook bijeenkomsten in de buurt (38%) en online platformen (33%) zijn voor invullers goede manieren om mee te praten. 11% praat liever niet mee over koppelkansen binnen hun gemeente en 4% weet nog niet of ze dat willen doen.

Een andere manier die invullers noemen om mee te praten is via een buurtvereniging. Ook geven enkele invullers aan raadslid te zijn en via die route hierover mee te willen praten. Daarnaast geeft een (beperkt) aantal invullers aan voornamelijk mee te willen praten om het initiatief tegen te houden, of om te voorkomen dat er sprake zal zijn van 'schijnparticipatie'.

Stel dat Gasunie en uw gemeente dit soort kansen willen gebruiken, wilt u hier dan over meepraten? En zo ja, op welke manier? (N=2.336) *Meerkeuze*

Antwoord	%
Ja, via een online enquête zoals deze	59%
Ja, via een bijeenkomst in mijn buurt	38%
Ja, via een online platform	33%
Ja, via een klankbordgroep	19%
Ja, op een andere manier	5%
Nee, ik wil hier niet over meepraten	11%
Weet ik niet / geen mening	4%

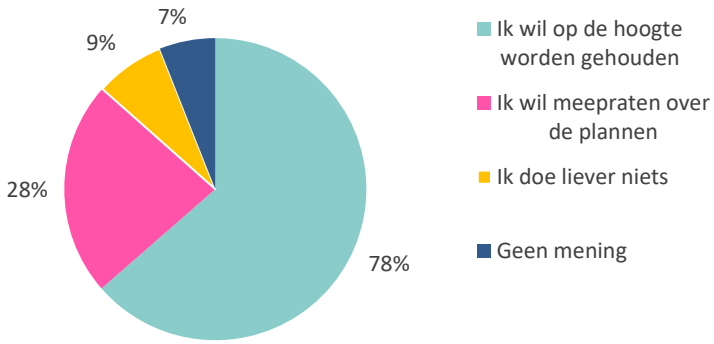
[2] Deze antwoorden zijn gegeven door mensen tijdens het invullen van een online vragenlijst. Dit kan voor een kleine vertekening van de resultaten zorgen.

Toekomstige betrokkenheid

De plannen voor het WarmtelinQ tracé tussen Rijswijk en Leiden zitten nog in de beginfase. Om inwoners van de tien gemeenten tijdig te betrekken op een manier die bij ze past, is invullers een aantal vragen over betrokkenheid gesteld.

De eerste vraag over dit thema ging over het type betrokkenheid. 78% geeft aan graag op de hoogte te blijven van de plannen. Daarnaast geeft ruim een kwart (28%) aan graag mee te willen praten over de plannen. In totaal geeft 84% van de invullers aan op één of twee manieren betrokken te willen blijven bij de stappen die WarmtelinQ gaat ondernemen in dit project.

Hoe wilt u betrokken worden bij de verdere stappen die WarmtelinQ neemt in dit traject? (N=2.336). *Meerkeuze*

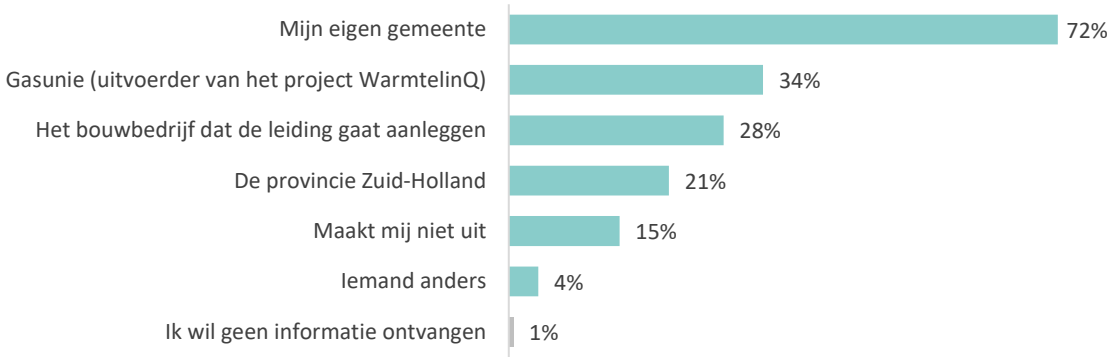

Antwoord	%
Ik wil op de hoogte worden gehouden	78%
Ik wil meepraten over de plannen	28%
Ik doe liever niets	9%
Geen mening	7%

Afzender

Invullers zien het liefst de gemeente als afzender van informatie over WarmtelinQ. Daarnaast ziet een derde (34%) de uitvoerder van project WarmtelinQ, Gasunie, als een goede bron van informatie over de werkzaamheden en 28% geeft aan graag in contact te staan met het bouwbedrijf. In de open antwoorden wordt verder een oproep gedaan tot één gezamenlijk aanspreekpunt voor het project. Bijvoorbeeld in de vorm van een onafhankelijke vertegenwoordiger of belangengroep.

Stel, de werkzaamheden gaan bij u in de buurt plaatsvinden. Van wie ontvangt u hier dan het liefst informatie over deze werkzaamheden? (N=2.336) *Meerkeuze*

Antwoord	%
Mijn eigen gemeente	72%
Gasunie (uitvoerder van het project WarmtelinQ)	34%
Het bouwbedrijf dat de leiding gaat aanleggen	28%
De provincie Zuid-Holland	21%
Maakt mij niet uit	15%
Iemand anders	4%
Ik wil geen informatie ontvangen	1%

Wijze van informeren

Invullers die aangeven graag op de hoogte te blijven van de plannen is gevraagd hoe ze het liefst informatie ontvangen over WarmtelinQ. Daarbij geeft driekwart (72%) de voorkeur aan een digitale nieuwsbrief. 1.016 invullers hebben hiervoor hun e-mailadres achtergelaten.

Verder geeft een derde (36%) aan graag geïnformeerd te worden door middel van een bijeenkomst georganiseerd in hun gemeente. Een kwart geeft aan graag informatie te krijgen door middel van berichten in het huis-aan-huisblad (25%) of via een digitale bijeenkomst zoals een webinar (24%). Een kleine groep (7%) geeft aan graag persoonlijk contact te hebben met een medewerker van Gasunie om meer informatie te ontvangen.

Hoe wilt u informatie ontvangen over WarmtelinQ? (N=1.810) *Meerkeuze, alleen invullers die op de hoogte willen blijven*

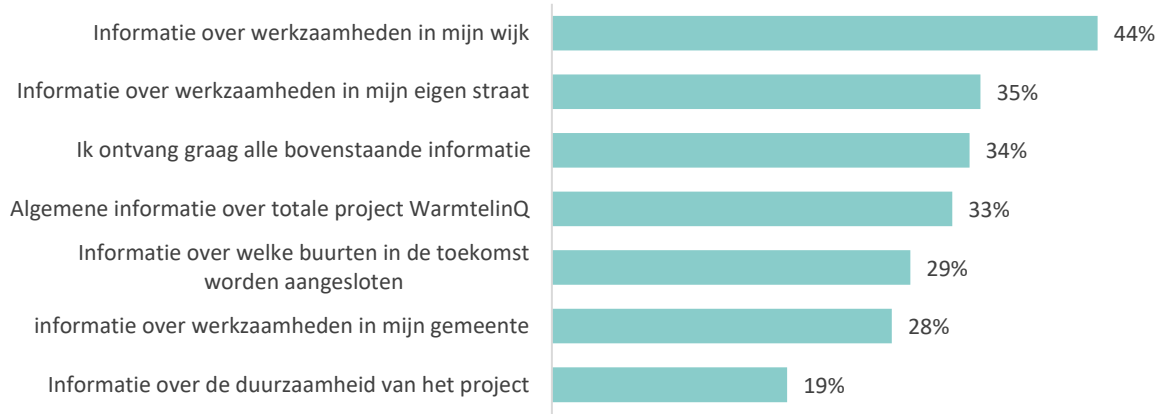

Antwoord	%
Via een digitale nieuwsbrief	72%
Via een bijeenkomst georganiseerd door mijn gemeente	36%
Via een bericht in het huis-aan-huisblad	25%
Via een digitale bijeenkomst, bijvoorbeeld een webinar	24%
Via de website van WarmtelinQ	23%
Via een informatieve app via telefoon of tablet	17%
Via buurtverenigingen of wijkraden	13%
Via sociale media (Twitter, Instagram, Facebook, LinkedIn)	11%
Via persoonlijk contact met een medewerker van WarmtelinQ	7%
Op een andere manier	6%
Weet ik niet	1%

Soort informatie

Een derde van de invullers (34%) geeft aan graag alle mogelijke informatie te ontvangen over het project WarmtelinQ. Daarnaast geldt voor de grootste groep invullers dat informatie over werkzaamheden in hun eigen wijk of straat het meest gewenst is. Ook geeft 29% aan graag informatie te ontvangen over welke buurten er in de toekomst aangesloten zullen worden. Eén op de vijf (19%) van de invullers is geïnteresseerd in informatie over de duurzaamheid van het project.

Welke informatie ontvangt u het liefst? (N=1.810) *Meerkeuze, alleen invullers die op de hoogte willen blijven*

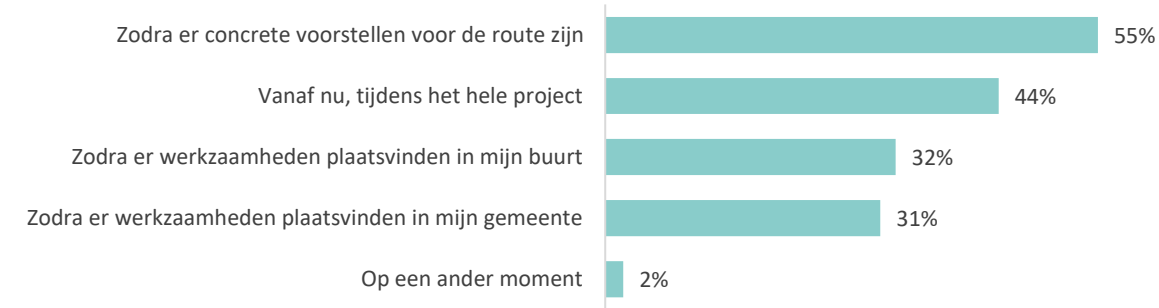

Antwoord	%
Informatie over werkzaamheden in mijn wijk	44%
Informatie over werkzaamheden in mijn eigen straat	35%
Ik ontvang graag alle bovenstaande informatie	34%
Algemene informatie over totale project WarmtelinQ	33%
Informatie over welke buurten in de toekomst worden aangesloten	29%
informatie over werkzaamheden in mijn gemeente	28%
Informatie over de duurzaamheid van het project	19%

Moment van communiceren

Invullers ontvangen informatie het liefst wanneer er concrete voorstellen zijn voor de route van WarmtelinQ (55%). 44% geeft aan graag gedurende het hele project op de hoogte te blijven. Bij de open antwoorden noemen invullers dat ze graag informatie ontvangen voordat er besluiten worden genomen in dit traject: wanneer er nog ruimte is voor inspraak.

Op welk moment zou u informatie willen ontvangen over WarmtelinQ? (N=1.810)
Meerkeuze, alleen invullers die op de hoogte willen blijven

Antwoord	%
Zodra er concrete voorstellen voor de route zijn	55%
Vanaf nu, tijdens het hele project	44%
Zodra er werkzaamheden plaatsvinden in mijn buurt	32%
Zodra er werkzaamheden plaatsvinden in mijn gemeente	31%
Op een ander moment	2%

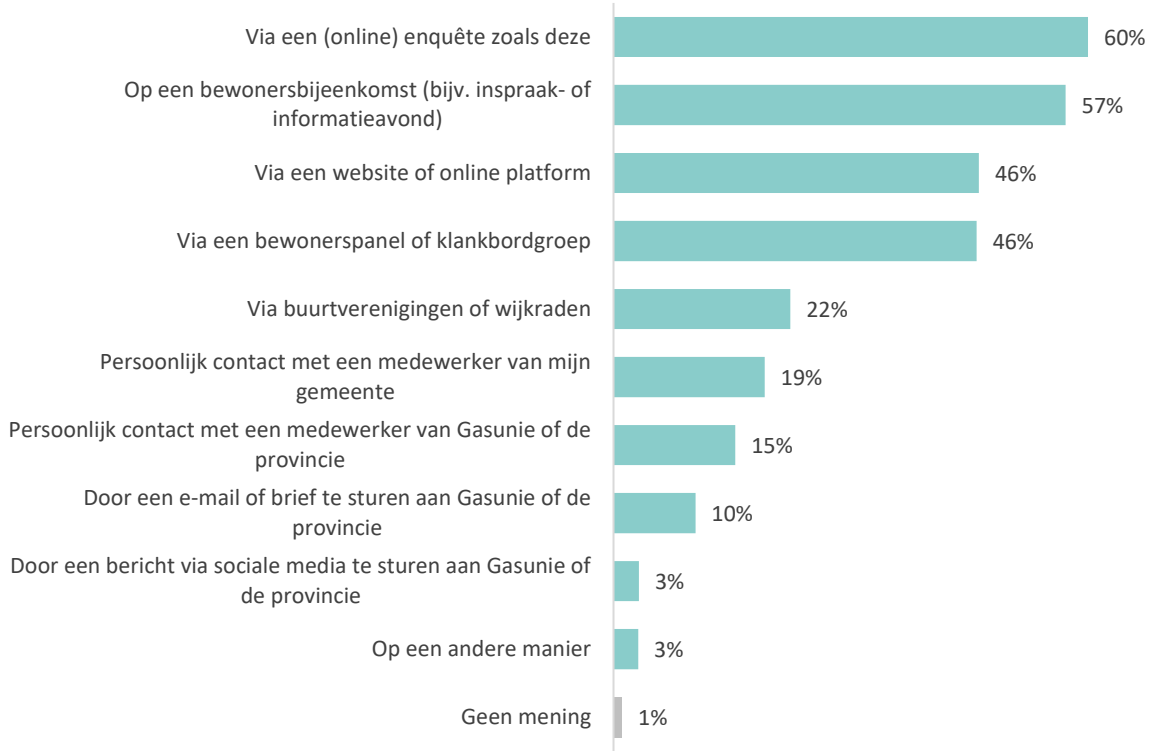
Meepraten

Naast de wens om op de hoogte te blijven geeft 28% van de invullers aan graag mee te praten over de plannen. Aan deze groep is gevraagd op welke manier ze dat willen doen. 60% geeft de voorkeur aan meepraten via een (online) enquête zoals ze voor dit onderzoek invullen[3]. 57% praat graag mee op een bewonersbijeenkomst zoals een inspraak- of informatieavond. 329 invullers hebben hun e-mailadres achtergelaten om hiervoor uitgenodigd te worden. Deze groep bestaat voornamelijk uit inwoners en grondeigenaren, maar 14 invullers praten graag mee namens een lokale energiecoöperatie, 13 namens een natuur-, milieu-, of landschapsorganisatie en 62 namens buurt- of wijknetwerken. De meeste invullers die graag naar een bijeenkomst komen zijn woonachtig in Leiden (110), Den Haag (45), Voorschoten (40) en Leidschendam-Voorburg (39).

46% van de invullers praat graag mee via een bewonerspanel of klankbordgroep. 234 invullers hebben hiervoor hun e-mailadres achtergelaten. In deze g De opties meepraten via sociale media of door te e-mailen of een brief te schrijven worden weinig gekozen door invullers. In de open antwoorden wordt ook de politiek genoemd als route om mee te praten: via de politieke partijen en de gemeenteraad. 15% geeft aan graag mee te praten via persoonlijk contact met een medewerker van Gasunie. Van deze groep hebben 70 invullers hun e-mailadres achtergelaten om dit te doen. 16 hiervan willen graag in een panel of klankbordgroep namens een natuur-, milieu-, of landschapsorganisatie, 51 namens een buurt- of wijknetwerk en 8 namens lokale energiecoöperaties. Ook deze invullers zijn voornamelijk afkomstig uit Leiden (90), Den Haag (36), Leidschendam-Voorburg (36) en Voorschoten (26).

[3] Deze antwoorden zijn gegeven door mensen tijdens het invullen van een online vragenlijst. Dit kan voor een kleine vertekening van de resultaten zorgen.

Hoe wilt u meepraten over de plannen? (N=653) *Meerkeuze, alleen invullers die mee willen praten*

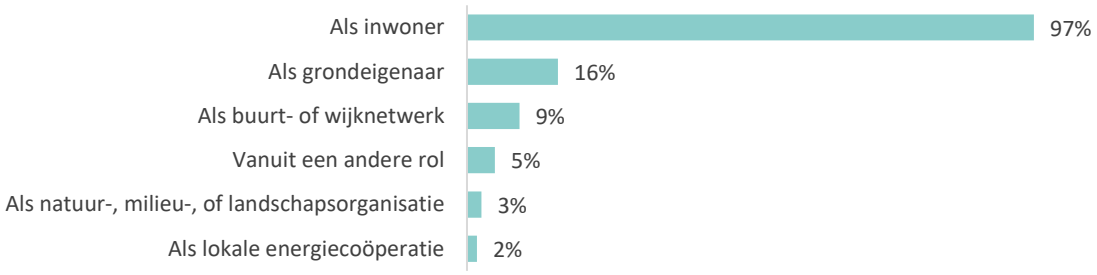
Antwoord	%
Via een (online) enquête zoals deze	60%
Op een bewonersbijeenkomst (bijv. inspraak- of informatieavond)	57%
Via een website of online platform	46%
Via een bewonerspanel of klankbordgroep	46%
Via buurtverenigingen of wijkraden	22%
Persoonlijk contact met een medewerker van mijn gemeente	19%
Persoonlijk contact met een medewerker van Gasunie of de provincie	15%
Door een e-mail of brief te sturen aan Gasunie of de provincie	10%
Door een bericht via sociale media te sturen aan Gasunie of de provincie	3%
Op een andere manier	3%
Geen mening	1%

Belanghebbenden

Bij een project als WarmtelinQ zijn verschillende soorten belanghebbenden betrokken. In de vragenlijst is daarom gevraagd vanuit welke rol(len) invullers bij het project betrokken willen blijven. Op deze manier kan Gasunie in kaart brengen welke type belanghebbenden ze in beeld hebben, en welke groep ze wellicht nog niet bereikt hebben. Het merendeel van

de invullers geeft aan als inwoner betrokken te willen blijven (97%). 16% wil graag als grondeigenaar betrokken worden, 9% vanuit een buurt- of wijknetwerk. Andere rollen die worden genoemd zijn vertegenwoordigers van Verenigingen van Eigenaren of vanuit een adviesrol.

Bij het project WarmtelinQ zijn verschillende belanghebbenden betrokken. Vanuit welke rol(len) wilt u betrokken blijven bij het project WarmtelinQ? (N=1.953) *Meerkeuze, alleen invullers die betrokken willen blijven*

Antwoord	%
Als inwoner	97%
Als grondeigenaar	16%
Als buurt- of wijknetwerk	9%
Vanuit een andere rol	5%
Als natuur-, milieu-, of landschapsorganisatie	3%
Als lokale energiecoöperatie	2%

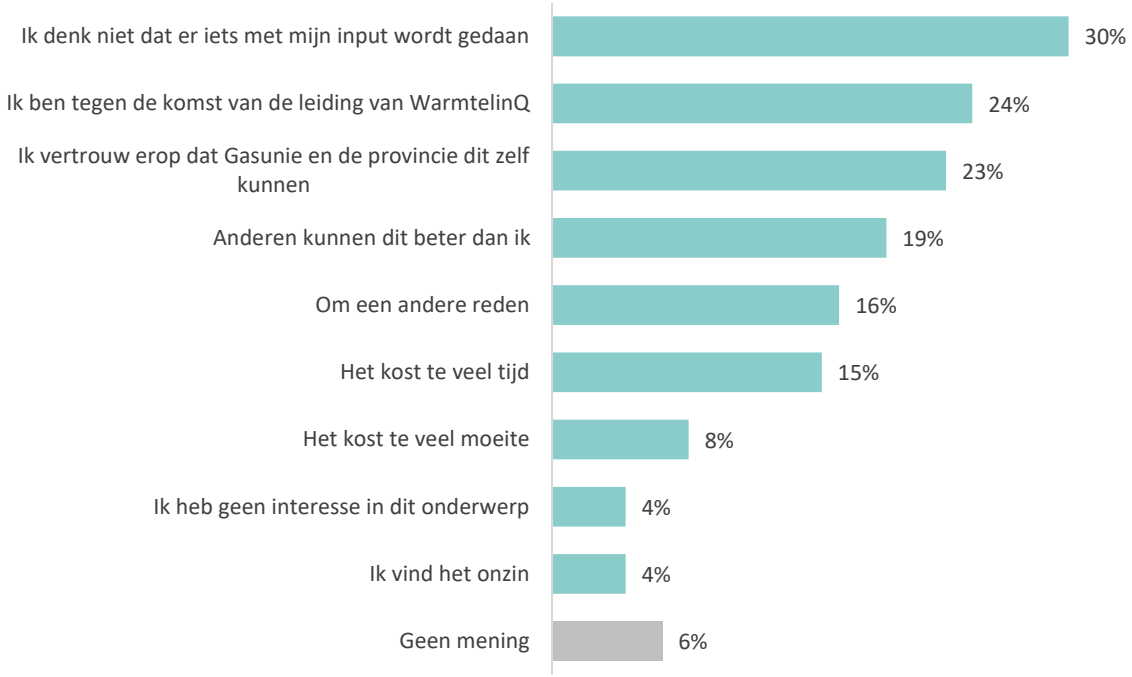
Redenen om niet betrokken te zijn

16% van de invullers geeft aan liever niet betrokken te worden bij de stappen die WarmtelinQ onderneemt in dit traject, of nog niet te weten of ze betrokken willen blijven. Aan deze groep is gevraagd waarom ze niet betrokken willen zijn. 30% van de invullers uit deze groep geeft aan te denken dat er niets met hun input zal worden gedaan. Een kwart is tegen de komst van de leiding van WarmtelinQ en wil daarom niet betrokken worden. 23% geeft daarentegen aan dat ze erop vertrouwen dat Gasunie en de provincie een traject als deze zelf tot een goed einde kunnen brengen. Andere redenen die invullers noemen zijn een lage betrokkenheid bij hun omgeving, bijvoorbeeld omdat ze van plan zijn te verhuizen, of niet verwachten dat de leiding bij hen in de buurt gelegd zal worden.

Invullers die aangeven tegen de komst van WarmtelinQ te zijn, is in een open vraag gevraagd waarom dit zo is. Antwoorden die hier terugkomen zijn onder andere een angst voor de monopolie die warmtenetten hebben op de energiemarkt. Ook geven invullers aan een algemeen wantrouwen ten opzichte van overheden te hebben als het gaat om dit type

projecten. Andere weerstand komt voort uit het idee dat er te veel warmte verloren zal gaan over de afstand die WarmtelinQ wil overbruggen.

Waarom wilt u niet betrokken zijn? (N=383) *Meerkeuze, alleen invullers die niet betrokken willen blijven*

Antwoord	%
Ik denk niet dat er iets met mijn input wordt gedaan	30%
Ik ben tegen de komst van de leiding van WarmtelinQ	24%
Ik vertrouw erop dat Gasunie en de provincie dit zelf kunnen	23%
Anderen kunnen dit beter dan ik	19%
Om een andere reden	16%
Het kost te veel tijd	15%
Het kost te veel moeite	8%
Ik heb geen interesse in dit onderwerp	4%
Ik vind het onzin	4%
Geen mening	6%

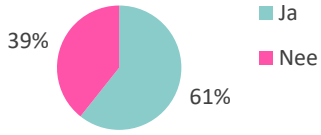
Zienswijze geven

Voor de aanleg van WarmtelinQ worden nog verschillende onderzoeken gedaan. De provincie Zuid-Holland zal voor het tracé tussen Rijswijk en Leiden een provinciaal inpassingsplan opstellen. Onderdeel hiervan zijn verschillende onderzoeken, zoals een

Milieu Effect Rapportage (MER). Op deze documenten kunnen inwoners en andere belanghebbenden reageren en hun zienswijze geven. Om invullers op deze mogelijkheden te wijzen is gevraagd of ze bericht willen ontvangen van de provincie Zuid-Holland wanneer deze documenten gereed zijn en het mogelijk is hierop te reageren. 61% van de invullers geeft aan hier graag bericht over te krijgen en heeft hier een e-mailadres voor achter gelaten.

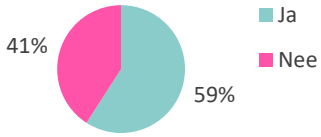
Wilt u een bericht ontvangen over wanneer en hoe u kunt reageren op deze documenten? (N=2.336) *Enkele keuze*

Antwoord	%
Ja	61%
Nee	39%

Webinar

Gasunie is van plan om in mei een webinar te organiseren om inwoners en andere belanghebbenden verder te informeren over de plannen rondom WarmtelinQ. Invullers is gevraagd of ze hier een uitnodiging voor willen ontvangen. 59% geeft aan graag uitgenodigd te worden en heeft hier een e-mailadres voor achter gelaten.

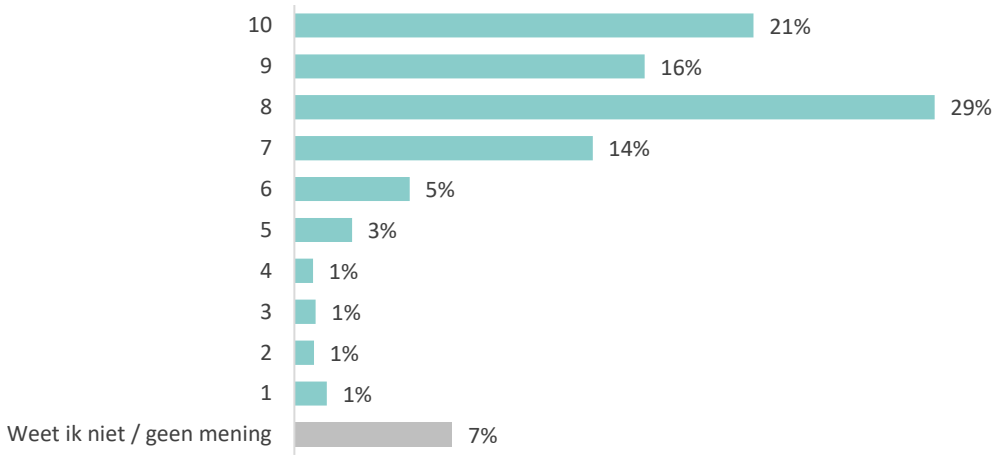

Antwoord	%
Ja	59%
Nee	41%

Mening over het onderzoek

Invullers is gevraagd wat ze er van vinden dat Gasunie en de provincie Zuid-Holland ze via dit onderzoek betrekken bij de plannen van WarmtelinQ. De meerderheid geeft aan hier (erg) tevreden over te zijn: gemiddeld geven ze het onderzoek een 8.0. 86% geeft een 6 of hoger, 67% zelfs een 8 of hoger. 7% geeft een onvoldoende (5 of lager). Een even grote groep (7%) geeft aan hier geen mening over te hebben.

Wat vindt u ervan dat Gasunie en de provincie Zuid-Holland u via dit onderzoek bij de plannen voor WarmtelinQ betrekken? (N=2.336) *Enkele keuze*

Antwoord	%
Weet ik niet / geen mening	7%
1	1%
2	1%
3	1%
4	1%
5	3%
6	5%
7	14%
8	29%
9	16%
10	21%

De gemeenten

Verschillen tussen de gemeenten

In de analyse is naast de resultaten van alle respondenten ook gekeken naar de mening van inwoners in de verschillende gemeenten. Per gemeente hebben er tussen de 39 (Zoeterwoude) en 798 (Leiden) inwoners meegedaan aan het onderzoek. Door het aantal invullers per gemeente is het (in enige mate) mogelijk om te kijken naar de verschillen tussen de gemeenten. De resultaten van Zoeterwoude, Wassenaar en Katwijk moeten echter als indicatief worden beschouwd vanwege het relatief lage aantal invullers. In de bijlage is in tabelvorm weergegeven hoe de inwoners uit de gemeenten over de verschillende onderdelen denken. In het algemeen zijn de verschillen tussen de gemeenten niet heel erg groot. Hieronder wordt er kort op elke gemeente ingezoomd, waarbij de belangrijkste en meest interessante verschillen tussen de gemeenten beschreven worden.

Wat is uw postcode? (N=2.336) *Gecategoriseerd naar gemeente*

Antwoord	**Aantal**	**%**
Den Haag	470	20%
Leiden	798	34%
Leiderdorp	138	6%
Leidschendam-Voorburg	251	11%
Oegstgeest	150	6%
Rijswijk	162	7%
Voorschoten	203	9%
Katwijk	74	3%
Wassenaar	51	2%
Zoeterwoude	39	2%

Den Haag

Invullers uit Den Haag vinden het verwarmen van woningen zonder aardgas iets belangrijker dan de gemiddelde invuller van dit onderzoek. Wanneer het gaat om de aanleg van WarmtelinQ hechten zij van alle gemeenten het meeste waarde aan de beperking van overlast en willen ze relatief vaak dat de straat na aanleg verbeterd wordt. Meedenken over koppelkansen doen invullers uit Den Haag dan ook graag: bij voorkeur via een online enquête. Wanneer het gaat over de toekomstige stappen die WarmtelinQ zal nemen in dit traject is de betrokkenheid in Den Haag wat lager dan in andere gemeenten: 20% geeft aan

niet betrokken te willen blijven. Eén van de verklaringen hiervoor kan zijn dat het tracé tussen Rijswijk en Leiden maar een klein deel van Den Haag zal raken.

Leiden

Invullers uit Leiden hebben er in vergelijking met andere gemeenten minder vertrouwen in dat de Rotterdamse haven de komende jaren gaat verduurzamen. Wel vindt 77% van de Leidenaren het een goed idee om woningen met restwarmte uit de haven te verwarmen. Van de tien betrokken gemeenten vinden invullers uit Leiden de circulariteit van de aanleg het belangrijkste, net als de aanleg van meer groen bij de herinrichting. Leidenaren zijn het meest betrokken op wijkniveau en ontvangen het liefst informatie wanneer er concrete voorstellen zijn voor de route.

Leiderdorp

Invullers uit Leiderdorp hechten minder waarde aan het aardgasvrij verwarmen van woningen dan invullers uit andere gemeenten. Ook zijn ze het minst positief over WarmtelinQ. Wel blijven ze graag op de hoogte van de plannen. Informatie ontvangen ze het liefst van de eigen gemeente, met een sterke voorkeur voor een digitale nieuwsbrief of een bijeenkomst georganiseerd in de eigen gemeente.

Leidschendam-Voorburg

In Leidschendam-Voorburg blijven invullers graag betrokken bij het project WarmtelinQ. Ze zien Gasunie ook eerder als bron om informatie over het project van te ontvangen. Invullers uit deze gemeenten die niet betrokken willen blijven, geven dan ook vaker aan dat ze vertrouwen dat Gasunie en de provincie dit project zelf tot een goed einde kunnen brengen. Meepraten via een bewonerspanel of klankbordgroep spreekt inwoners van Leidschendam-Voorburg ook meer aan dan gemiddeld.

Oegstgeest

Invullers uit Oegstgeest staan positief tegenover het idee om woningen in de provincie te verwarmen met restwarmte uit de Rotterdamse haven. Ook hebben ze er van de tien gemeenten het meeste vertrouwen in dat deze industrie de komende jaren gaat verduurzamen. Bij de aanleg van WarmtelinQ wordt er in Oegstgeest relatief veel waarde gehecht aan de veiligheid van de aanleg.

Rijswijk

In de gemeente Rijswijk zijn invullers minder enthousiast over het idee om woningen te verwarmen met restwarmte uit de Rotterdamse haven dan in andere gemeenten. Zo

hebben ze in verhouding tot andere gemeenten weinig vertrouwen in de verduurzaming van deze industrie. Wel blijven inwoners graag betrokken, voornamelijk wanneer er informatie is over hun eigen wijk of straat. Invullers uit Rijswijk die niet betrokken willen blijven zijn in vergelijking met andere gemeenten vaker tegen de aanleg van WarmtelinQ.

Voorschoten

In Voorschoten hebben invullers vertrouwen in de verduurzaming van de Rotterdamse haven. Ze denken ook graag mee over koppelkansen bij de aanleg van WarmtelinQ in hun gemeente, bijvoorbeeld via een bijeenkomst in hun buurt of een online platform. Ook voor het ontvangen van informatie hebben invullers uit Voorschoten een voorkeur voor bijeenkomsten in de gemeente. Hierbij hebben ze een brede informatiebehoefte. Ze ontvangen het liefst alle bestaande informatie, bij voorkeur wanneer er concrete voorstellen voor de route zijn.

Katwijk

Het aantal invullers van het onderzoek afkomstig uit Katwijk is met 74 laag te noemen. Daarom zijn we terughoudend om de verschillen tussen Katwijk en de andere gemeenten te benoemen. Wel zien we dat de invullers uit Katwijk ietwat sceptischer staan tegenover de plannen voor WarmtelinQ. Het merendeel van deze invullers wordt het liefst pas betrokken als er concrete voorstellen voor de route zijn.

Wassenaar

Het aantal invullers van het onderzoek afkomstig uit Wassenaar is met 51 laag te noemen. Daarom zijn we terughoudend om de verschillen tussen Wassenaar en de andere gemeenten te benoemen. Wel zien we dat invullers uit Wassenaar graag betrokken blijven bij de verdere stappen die WarmtelinQ in dit traject neemt.

Zoeterwoude

Net als in Wassenaar en Katwijk is het aantal invullers van het onderzoek afkomstig uit Zoeterwoude laag (39). Daarom zijn we terughoudend om de verschillen tussen Zoeterwoude en de andere gemeenten te benoemen. Wel zien we dat invullers uit Zoeterwoude wat minder enthousiast zijn over het gebruik van restwarmte uit Rotterdam om woningen in de provincie te verwarmen.

Onderzoeksverantwoording

HOOFDSTUK 4

Looptijd en respons

In samenwerking met Gasunie, de provincie Zuid-Holland en vertegenwoordigers van de tien betrokken gemeenten is de vragenlijst voor dit onderzoek opgesteld. Het onderzoek is uitgevoerd tussen 21 maart en 11 april 2022 en is op twee manieren verspreid. Gedurende deze periode vulden in totaal 2.478 mensen de vragenlijst in. 1.412 van deze mensen (57%) ontvingen een uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek omdat zij lid zijn van het Citisens-panel. De overige invullers vulden de vragenlijst in via de open link waarop het onderzoek beschikbaar was. Deze is onder de aandacht gebracht door Gasunie, de provincie Zuid-Holland, de tien gemeenten die bij het onderzoek zijn betrokken en een online campagne. In de analyse zijn dubbele invullers en invullers van buiten de tien relevante gemeente niet meegenomen. Dit heeft geleid tot een netto respons van 2.336 invullers.

Representativiteit

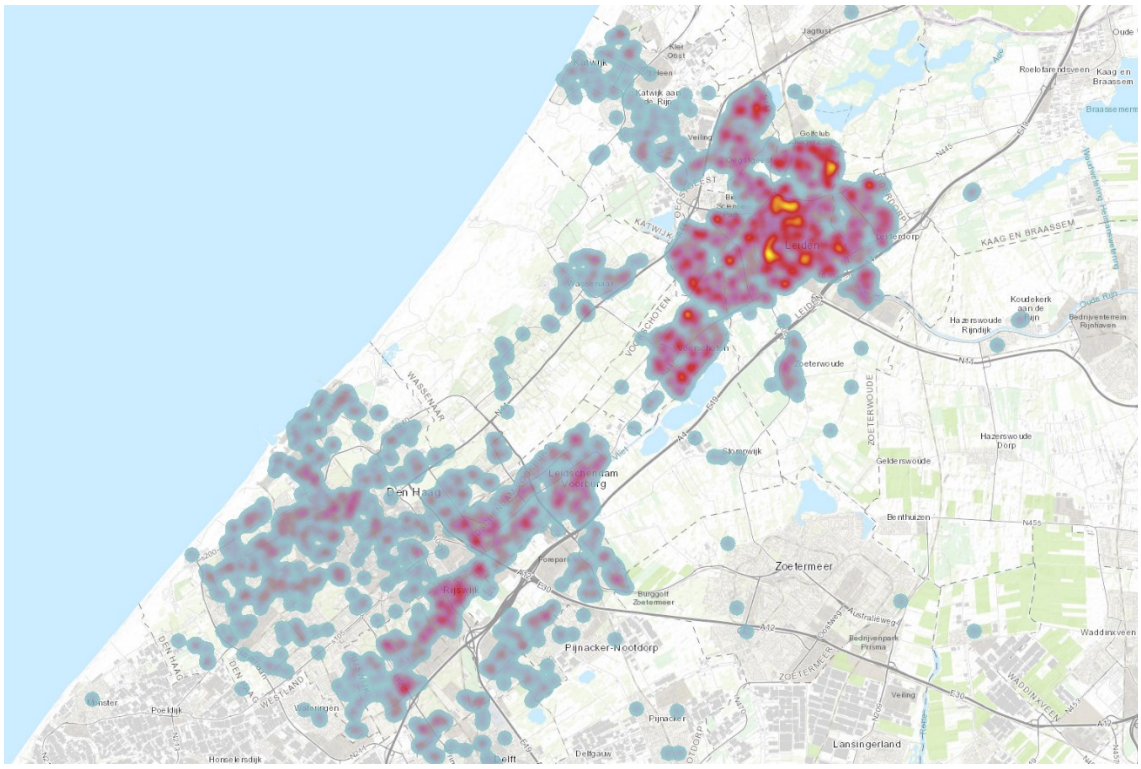
Voor de in deze rapportage getoonde resultaten geldt een foutmarge van 5% met een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Het totaal aantal invullers is met 2.336 hoog genoeg om in de basis te spreken van een representatieve steekproef. Hier staat tegenover dat de achtergrondkenmerken van de doelpopulatie niet volledig in kaart zijn te brengen, en de resultaten om deze reden niet gewogen zijn. Dit betekent dat de respons dus geen directe afspiegeling vormt van de populatie. Wel geven de resultaten een goede indicatie van de houding van de invullers uit de doelpopulatie.

Naarmate het aantal respondenten dat een vraag heeft beantwoord kleiner wordt, wordt de foutmarge en daarmee de onzekerheid groter. Voor een groot deel van de gemeenten is het aantal invullers na uitsplitsing te laag om uitspraken te doen die representatief zijn voor inwoners van deze gemeenten. Enkel het aantal invullers uit de gemeenten Den Haag en Leiden is hoog genoeg om met een foutmarge van 5% en een betrouwbaarheidsinterval van 95% betrouwbare uitspraken te kunnen doen. De resultaten zijn echter niet gewogen, en daarmee dus geen representatieve afspiegeling van de inwoners van deze gemeenten. Ze geven wel een goede indicatie van de mening van de inwoners uit de gemeenten.

Herkomst invullers

Onderstaande afbeelding brengt in kaart waar de invullers van het onderzoek vandaan komen. De meeste invullers komen uit de omgeving van Leiden, hoewel langs het gehele geplande tracé omwonenden zijn bereikt.

Afbeelding 1. Heatmap van invullers op basis van postcodes.

Achtergrondkenmerken

In het onderzoek zijn een aantal achtergrondkenmerken bevraagd om de resultaten verder te kunnen duiden. Het ging hierbij om postcode, om zo de relevante gemeentes te kunnen filteren, en leeftijd. In de tabel hieronder is de verdeling over de variabele leeftijd terug te vinden. Zoals te zien is er een kleine ondervertegenwoordiging van jongeren in de respons.

Wat is uw geboortejaar? (N=2.336) *Gecategoriseerd naar vier groepen*

Leeftijdscategorie	Invullers
jonger dan 30 jaar	6%
30 tot 45 jaar	17%
45 tot 65 jaar	43%
65 jaar en ouder	34%

Methode

Open link

Om zoveel mogelijk inwoners uit de tien doelgemeenten te bereiken, is het onderzoek uitgezet via een open link. Via de website van WarmtelinQ konden alle inwoners hun mening geven en meedoen aan het onderzoek. In de volgende paragraaf staat uitgebreid beschreven welke campagnemiddelen zijn ingezet om het onderzoek onder de aandacht van inwoners te brengen. Naast de campagne zijn panelleden uit het Citisens-panel op het onderzoek geattendeerd. Daarnaast hebben een aantal gemeenten hun kanalen ingezet om hun inwoners te wijzen op het onderzoek.

Een open link betekent ook dat mensen buiten de tien doelgemeenten konden meedoen aan het onderzoek. Voordat de analyse van het onderzoek is gestart, is daarom een verificatieronde uitgevoerd. Door controle op diverse aspecten zijn dubbele invullers en invullers van buiten de doelgemeenten uit de dataset gefilterd. Het onderzoek is ingevuld door 2.478 mensen. Na verificatie zijn 18 respondenten uit de dataset gehaald. Ook zijn er 124 invullers van buiten de tien doelgemeenten niet meegenomen in de analyse. Hiermee is uitgekomen op een netto respons van 2.336 invullers die zijn meegenomen in de analyse en deze rapportage. De open antwoorden die zijn gegeven door de 124 invullers van buiten de doelgemeenten zijn wel meegenomen in de aparte bijlage.

Campagne

Om het onderzoek onder de aandacht van inwoners van de tien doelgemeenten te brengen zijn diverse campagnemiddelen ingezet. Deze middelen zijn afgestemd op de verschillende typen inwoners die in deze gemeenten wonen. Door middel van advertenties op sociale media (Facebook en Instagram) en de websites en apps van NU.nl en het AD (inclusief regionale titels) is aandacht gevraagd voor het onderzoek. Een voorbeeld van een banner voor Instagram is hiernaast ter illustratie opgenomen. De campagne is in totaal 395.599 keer bekeken. Minder digitaal vaardige inwoners konden een papieren vragenlijst aanvragen door een 0800-nummer te bellen.

